

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 324/2023-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], t. č. [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], t. č. Ústav na výkon trestu odňatia slobody [REDACTED], zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Peter Erdös s. r. o., Radvanská 1, Bratislava, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Peter Erdös, proti rozsudku Krajského súdu v Nitre č. k. 2 To 34/2022-7248 z 19. októbra 2022 takto

rozhodol:

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a**.
2. Návrhu na odklad vykonateľnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. marca 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy rozhodnutím všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhujú rozsudok Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 2 To 34/2022-7248 z 19. októbra 2022 (ďalej len „napadnutý rozsudok“) zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Zároveň navrhujú priznať im náhradu trov konania pred ústavným súdom a odložiť vykonateľnosť napadnutého rozsudku.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že prokurátor Krajskej prokuratúry v Nitre podal 31. októbra 2012 na sťažovateľov obžalobu vedenú pod č. k. Kv 81/2007-169. Rozsudkom

Okresného súdu Nové Zámky (ďalej len „okresný súd“) č. k. 1 T 189/2012-6732 zo 16. augusta 2021 (ďalej aj „rozsudok okresného súdu“) boli sťažovatelia (okrem iných, pozn.) uznaní za vinných (každý z nich samostatne) v bode 1) z obzvlášť závažného zločinu subvenčného podvodu podľa § 225 ods. 1 a 6 písm. a) Trestného zákona v znení zákona č. 498/2008 Z. z. spáchaného v spolupáchateľstve podľa § 20 Trestného zákona s obžalovaným [REDAKOVANÉ] a v bode 10) z prečinu porušovania autorského práva spolupáchateľstvom podľa § 20 k § 283 ods. 1 a 2 písm. b) Trestného zákona v znení zákona č. 317/2009 Z. z. s poukazom na § 138 písm. b) Trestného zákona v znení účinnom v rozhodnom období, za čo ich okresný súd odsúdil podľa § 225 ods. 6 Trestného zákona s použitím § 38 ods. 2 a 3 [za zistenia poľahčujúcej okolnosti podľa § 36 písm. j) Trestného zákona a za nezistenia žiadnej priťažujúcej okolnosti podľa § 37 Trestného zákona], § 41 ods. 2 a § 39 ods. 1 a 3 písm. c) Trestného zákona na úhrnný trest odňatia slobody osem rokov. Okresný súd ich podľa § 48 ods. 4 Trestného zákona zaradil na výkon trestu odňatia slobody do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom stráženia a podľa § 76 ods. 1 a § 78 ods. 1 Trestného zákona im uložil ochranný dohľad na dva roky. Podľa § 287 ods. 1 Trestného poriadku ich okresný súd zaviazal nahradiť poškodenej škodu vo výške 1271,40 eur a ďalšej poškodenej nahradiť spoločne a nerozdielne spolu s [REDAKOVANÉ] škodu vo výške 3 350 033,85 eur, pričom so zvyškom nároku na náhradu škody odkázal túto poškodenú na civilný proces.

3. O odvolaní sťažovateľov (a iných, pozn.) podanom proti všetkým výrokom, ako aj proti konaniu, ktoré predchádzalo vyhláseniu rozsudku okresného súdu, ktoré odôvodnili prostredníctvom svojho obhajcu s poukazom na dôvod podľa § 321 ods. 1 písm. a), b), c) a d) Trestného poriadku, rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že podľa § 321 ods. 1 písm. b) a d) Trestného poriadku zrušil rozsudok okresného súdu a podľa § 322 ods. 3 Trestného poriadku uznal sťažovateľov (každého samostatne) za vinných (okrem iných, pozn.) v bode 1) z trestného činu subvenčného podvodu spáchaného spolupáchateľstvom podľa § 9 ods. 2 k § 250b ods. 1 a 5 zákona č. 140/1961 č. Zb. Trestný zákon v znení účinnom do 31. decembra 2005 (ďalej len „Trestný zákon č. 140/1961 Zb.“) a v bode 10) z prečinu porušovania autorského práva spáchaného spolupáchateľstvom podľa § 20 k § 283 ods. 1 a 2 písm. b) s poukazom na § 138 písm. b) Trestného zákona v znení zákona č. 317/2009 Z. z., za čo ich (každého samostatne) krajský súd odsúdil podľa § 250b ods. 5 s použitím § 35 ods. 2 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení účinnom do 31. decembra 2005 s prihliadnutím na nález ústavného súdu č. k. PL. ÚS 106/2011 z 28. novembra 2012 na úhrnný trest odňatia slobody vo výmere piatich rokov so zaradením na výkon trestu odňatia slobody do prvej nápravno-výchovnej skupiny podľa § 39a ods. 2 písm. a) Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení účinnom do 31. decembra 2005. Podľa § 287 ods. 1 Trestného poriadku ich zaviazal (spolu s [REDAKOVANÉ]) spoločne a nerozdielne nahradiť poškodenej škodu vo výške 3 350 033,85 eur, ktorú so zvyškom nároku na náhradu škody odkázal na civilný proces. Zároveň sťažovateľov zaviazal ďalšej poškodenej nahradiť škodu vo výške 1271,40 eur.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Proti napadnutému rozsudku podali sťažovatelia túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentujú v dvoch argumentačných líniách. V rámci prvej z nich namietajú dĺžku trestného konania presahujúcu pätnásť rokov, čím malo dôjsť k porušeniu ich práva na prerokovanie veci

bez zbytočných prietahov. Druhý argumentačný okruh smeruje proti samotnému napadnutému rozsudku. Sťažovatelia namietajú jeho arbitrárnosť ako celok. Krajský súd sa podľa ich názoru nevysporiadal so žiadaným z ich obhajobných argumentov, odignoroval ich (v celom rozsahu sa stotožnil so skutkovými závermi okresného súdu, ktoré nie sú vecne správne, nevyplynuli z dokazovania, resp. ním boli vyvrátené), čím došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces. Keďže sa krajský súd stotožnil so skutkovými závermi okresného súdu, jeho rozhodnutie je podľa nich poznačené rovnakými nedostatkami ako rozsudok okresného súdu. Tým, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces a bol im uložený nepodmienečný trest odňatia slobody, došlo aj k porušeniu ich práva na osobnú slobodu.

5. Sťažovatelia namietajú arbitrárnosť nasledujúcich skutkových záverov, ku ktorým dospel okresný súd (následne ich odobril aj krajský súd), ktoré sa mali týkať subjektívnej stránky trestného činu:

- a) mali vedomosť, že pre dosiahnutie nenávratného finančného príspevku na predmetný projekt musia disponovať právoplatným stavebným povolením;
- b) iniciovali kroky smerujúce k získaniu stavebného povolenia až 4. novembra 2004, čím sa dostali do časovej tiesne, keďže vedeli, že do 15. novembra 2004 ho nie je možné získať zákonným spôsobom;
- c) v bode b) uvedenú časovú tieseň mal potvrdiť aj svedok [REDAKOVANÉ], keďže naliehavosť sa mala premietnuť aj do zvýšenej ceny za vypracovanie projektovej dokumentácie;
- d) koordinácia sťažovateľov s odsúdeným [REDAKOVANÉ] vyplývala z osvedčenia pravosti podpisu jedného zo sťažovateľov ([REDAKOVANÉ] – v rozhodnom čase starosta obce [REDAKOVANÉ]) na žiadosti o poskytnutie nenávratného finančného príspevku – [REDAKOVANÉ] tak mal mať vedomosť o povinnej prílohe k tejto žiadosti, ktorou bolo stavebné povolenie;
- e) koordinácia sťažovateľov s odsúdeným [REDAKOVANÉ] vyplývala aj z toho, že obchodná spoločnosť [REDAKOVANÉ] (ktorej konateľmi boli sťažovatelia v rozhodnom čase), mala v priestoroch obecného úradu [REDAKOVANÉ] zriadené sídlo a [REDAKOVANÉ] bol splnomocnený na preberanie jej zásielok a angažoval sa pri zabezpečovaní vyjadrení dotknutých orgánov v priebehu konania o stavebnom povolení.

6. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti podrobne popisujú dôvody, pre ktoré považujú závery okresného súdu (odobrené krajským súdom) uvedené v bode 5 tohto uznesenia za arbitrárne, a tak ústavne neudržateľné:

k 5a) a b) z výpovede svedkyne [REDAKOVANÉ], generálnej riaditeľky sekcie podporných programov Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky, vyplynulo, že žiadateľ (obchodná spoločnosť [REDAKOVANÉ]) o poskytnutie nenávratného finančného príspevku na dotknutý projekt nemusel disponovať právoplatným stavebným povolením – postačovalo neprávoplatné stavebné povolenie, čo je v súlade s výpoveďou sťažovateľov, ktorí sa ohľadom tejto otázky v súvislosti s predmetným projektom informovali. Výpoveď svedkyne [REDAKOVANÉ] súd nepovažoval za záväzné stanovisko a dospel k záveru, že sťažovatelia museli mať vedomosť o nutnosti predložiť vo veci právoplatné (nie neprávoplatné) stavebné povolenie, čím sa dostali do časovej tiesne v súvislosti s jeho získaním. Sťažovatelia majú za to, že samotným vykonaným dokazovaním bolo predmetné tvrdenie všeobecných súdov vyvrátené;

k 5b) všeobecné súdy dospeli k záverom o dátumoch týkajúcich sa zabezpečovania stavebného povolenia bez relevantného odôvodnenia, hoci zo samotnej výpovede [REDAKOVANÉ] vyplynulo, že ako starosta obce prijal návrh na vydanie stavebného povolenia už v auguste 2004;

k 5c) z výpovede svedka [REDAKOVANÉ] nevyplývala žiadna skutočnosť týkajúca sa časovej tiesne sťažovateľov, ale toto tvrdenie vyplynulo z výpovede iného svedka. Zároveň však nie je podľa sťažovateľov pravdivé, keďže zvýšená cena za urýchlené vypracovanie projektovej dokumentácie bola dohodnutá najneskôr k 9. augustu 2004 (výzva na podávanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku bola zverejnená 23. augusta 2004, t. j. stavebné povolenie sa sťažovatelia snažili dosiahnuť pred tým, ako bola zverejnená). Neexistuje teda príčinná súvislosť medzi zvýšením ceny za projektovú dokumentáciu a možnosťou čerpať nenávratný finančný príspevok, v čom vidí sťažovateľ arbitrárnosť záverov všeobecných súdov;

k 5d) krajský súd sa žiadnym spôsobom nevysporiadal s odvolacou námietkou sťažovateľov, že [REDAKOVANÉ] neoveroval pravosť podpisu na žiadosti o nenávratný finančný príspevok, ale na čestnom vyhlásení žiadateľa, v ktorom nebola žiadna zmienka o povinnej prílohe – stavebnom povolení;

k 5e) z napadnutého rozsudku nie je zrejmé, z akého dôvodu považoval krajský súd vzťahy medzi sťažovateľmi (ako konateľmi obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ]) a [REDAKOVANÉ] (starostom obce [REDAKOVANÉ]) za neštandardné, keď medzi obchodnou spoločnosťou [REDAKOVANÉ], a obcou [REDAKOVANÉ] bola uzatvorená odplatná nájomná zmluva, ktorej nájom bol riadne hradený a v zmysle ktorej prenajaté priestory mali slúžiť reprezentatívnym účelom spojeným s dotknutým investičným zámerom (pracovné stretnutia konateľov obchodnej spoločnosti – sťažovateľov), pričom v obci mali nebytové priestory prenajaté aj iné obchodné spoločnosti. Splnomocnenie na preberanie poštových zásielok bolo dohodnuté priamo pri uzatváraní predmetnej zmluvy, keďže priestory plnili uvedenú reprezentatívnu funkciu. Angažovanosť [REDAKOVANÉ] ako starostu obce pri zabezpečovaní vyjadrení dotknutých orgánov v priebehu stavebného konania sťažovatelia označujú ako jeho zákonnú povinnosť. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti ďalej popisujú skutočnosti, ktoré podľa ich názoru preukazujú, že spolu s [REDAKOVANÉ] nepostupovali koordinovane v úmysle vylákať subvenciu bez splnenia zákonných podmienok – bez zákonného právoplatného stavebného povolenia, čo podľa ich tvrdenia nevyplýva ani z vykonaného dokazovania, čím sa všeobecné súdy nezaoberali (bod 3.26 až 3.50 ústavnej sťažnosti).

7. Sťažovatelia namietajú arbitrárnosť skutkových záverov, ku ktorým dospel okresný súd (následne ich odobril aj krajský súd), týkajúcich sa objektívnej stránky trestného činu subvenčného podvodu, ktorú mali (v zmysle tvrdení v ústavnej sťažnosti) naplniť tým, že po vzájomnej dohode s odsúdeným [REDAKOVANÉ] zabezpečili nulitné stavebné povolenie k dotknutému projektu, ktoré predložili ako povinnú prílohu k žiadosti o nenávratný finančný príspevok s cieľom jeho získania, čím uviedli poskytovateľa tohto príspevku do omylu v otázke splnenia podmienok na jeho poskytnutie. Sťažovatelia konkrétne namietajú posúdenie existencie, resp. neexistencie návrhu na vydanie územného rozhodnutia a stavebného povolenia z 20. augusta 2004 (ďalej len „návrh z 20. augusta 2004“), o ktorého existencii mal okresný súd a následne aj krajský súd pochybnosti založené na nasledujúcich zisteniach:

a) v návrhu z 20. augusta 2004 bolo ako sídlo obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ] uvedené už nové sídlo, ktoré bolo do obchodného registra zapísané až 1. septembra 2004;

b) návrh z 20. augusta 2004 nebol evidovaný v doručenej pošte dotknutej obce;

c) všeobecné súdy identifikovali nezrovnalosti v parcelných číslach pozemkov a
d) zo záverov znaleckého posudku č. 9/2009 znalca [REDAKOVANÉ] vyplynulo, že súbor, ktorý je obsahovo zhodný s návrhom z 20. augusta 2004 bol naposledy upravený 5. apríla 2009.

8. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti podrobne popisujú dôvody, pre ktoré považujú závery okresného súdu (odobrené krajským súdom) uvedené v bode 7 tohto uznesenia za arbitrárne (tvrdiac, že súdy sa s ich tvrdeniami nevysporiadali):

k 7a) v čase spísania návrhu z 20. augusta 2004 sťažovatelia očakávali doručenie rozhodnutia registrového súdu o zmene údajov zapísaných v obchodnom registri (sídla obchodnej spoločnosti), k čomu došlo 1. septembra 2004. V prípade, ak by uvádzali pôvodné sídlo, toto by v priebehu stavebného konania už nebolo aktuálne;

k 7b) návrh z 20. augusta 2004 prevzal samotný starosta obce [REDAKOVANÉ], ktorý predmetnú skutočnosť v rámci výsluchu potvrdil a ktorého overená kópia bola súčasťou spisu;

k 7c) nezrovnalosti v parcelných číslach dotknutých pozemkov neboli spôsobilé vyvrátiť existenciu návrhu z 20. augusta 2004;

k 7d) dokument skúmaný znalcom nebol totožný s listinným dôkazom vykonaným súdom. Sťažovatelia k predmetným tvrdeniam ďalej poukázali na to, že všeobecné súdy dospeli k záveru o neexistencii návrhu z 20. augusta 2004 na podklade (v bode 7 uvedených) pochybností o jeho existencii, čím bolo závažným spôsobom porušené ich právo na spravodlivý proces. Zároveň podrobne rozoberajú odôvodnenie všeobecných súdov, s ktorým sa nestotožňujú (bod 4.39 až 4.47 ústavnej sťažnosti).

9. Sťažovatelia sa domáhajú odkladu vykonateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu, a to až do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu z dôvodu, že výkonom trestu odňatia slobody je porušované ich právo na osobnú slobodu a vo vzťahu k výroku o náhrade škody je daná hrozba ich závažnej ujmy, pričom tento návrh nie je v rozpore s verejným záujmom.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva na prerokovanie ich vecí bez zbytočných priet'ahov (čl. 48 ods. 2 ústavy) z dôvodu, že dĺžka ich trestného konania presiahla pätnásť rokov, a namietané porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) napadnutým rozsudkom krajského súdu z dôvodu jeho arbitrárnosti. Krajský súd sa podľa názoru sťažovateľov nevysporiadal s ich obhajobnými argumentmi prezentovanými v podanom odvolaní (v celom rozsahu sa stotožnil so skutkovými závermi okresného súdu, ktoré nie sú vecne správne, nevyplývajú z dokazovania, resp. ním boli vyvrátené). Tým, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a sťažovateľom bol uložený nepodmienečný trest odňatia slobody, došlo podľa ich presvedčenia aj k porušeniu ich práva na osobnú slobodu (čl. 17 ods. 2 ústavy).

III.1. K namietanému porušeniu práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov:

11. O zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok

príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (m. m. III. ÚS 144/2016, II. ÚS 59/2019).

12. Zjavná neopodstatnenosť sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy môže vyplývať aj z toho, že porušenie uvedených práv sa namieta v takom konaní pred všeobecným súdom, v ktorom už v sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy označený všeobecný súd meritórne rozhodol pred jej podaním (m. m. II. ÚS 184/06), a preto už k namietanému porušovaniu týchto práv nečinnosťou tohto súdu v čase doručenia sťažnosti nemohlo dochádzať (m. m. II. ÚS 387/06).

13. V nadväznosti na uvedený právny názor ústavný súd uvádza, že jednou zo základných pojmových náležitostí sťažnosti podľa čl. 127 ústavy je to, že musí smerovať proti aktuálnemu a trvajúcemu zásahu orgánov verejnej moci do základných práv sťažovateľov. Uvedený názor vychádza zo skutočnosti, že táto ústavná sťažnosť zohráva významnú preventívnu funkciu ako účinný prostriedok na to, aby sa predišlo zásahu do základných práv a v prípade, že už k zásahu došlo a jeho účinky stále trvajú, aby sa v porušovaní týchto práv ďalej nepokračovalo (m. m. IV. ÚS 225/05, III. ÚS 317/05, II. ÚS 67/06).

14. Ústavný súd poukazuje na to, že účel základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov vymedzil vo svojej skoršej judikatúre tak, že „*účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu*“ (m. m. II. ÚS 26/95). Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (m. m. IV. ÚS 102/05, II. ÚS 387/06) sa tak ochrana základnému právu na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy poskytuje v konaní pred ústavným súdom len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany porušovanie tohto základného práva označenými orgánmi verejnej moci (v tomto prípade všeobecnými súdmi) ešte mohlo trvať (m. m. IV. ÚS 265/2021, II. ÚS 333/2021).

15. K namietanému porušeniu v ústavnej sťažnosti označeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu nemohlo v čase podania ústavnej sťažnosti dochádzať. Z informácií uvedených v ústavnej sťažnosti a jej prílohách ústavný súd zistil, že v predmetnej trestnej veci bolo označené konanie právoplatne skončené vydaním rozsudku z 19. októbra 2022 (doručený sťažovateľom 2. a 8. februára 2023). V čase doručenia ústavnej sťažnosti ústavnému súdu (31. marca 2021, pozn.) bolo v danej trestnej veci už právoplatne rozhodnuté a dotknuté rozhodnutia boli sťažovateľom doručené. Na základe uvedeného je možné konštatovať, že v čase podania ústavnej sťažnosti už bola právna neistota sťažovateľov v predmetnej veci odstránená. Zároveň je potrebné uviesť, že sťažovatelia postup krajského súdu v petite ústavnej sťažnosti, ktorým je ústavný súd spravidla viazaný (§ 45 zákona o ústavnom súde), neoznačili, t. j. nedomáhali sa vyslovenia porušenia práva na prerokovanie ich veci bez zbytočných prietáhov postupom krajského súdu, pričom medzi napadnutým rozsudkom a označeným právom ústavný súd nenašiel príčinnú súvislosť. Na základe všetkých už uvedených skutočností nezostávalo ústavnému súdu iné, než odmietnuť ústavnú sťažnosť

sťažovateľov v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú (m. m. I. ÚS 48/2022).

III.2. K namietanému porušeniu práva na spravodlivý proces a základného práva na osobnú slobodu:

16. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú porušenie ich práv (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 17 ods. 2 ústavy, pozn.) napadnutým rozsudkom krajského súdu, vo vzťahu k čomu uvádzajú, že okrem ústavnej sťažnosti nemajú k dispozícii iný účinný prostriedok nápravy a v danej veci ani nekoná iný súd. Uvádzajú, že dovolanie je možné podať výlučne z taxatívnym dovolacích dôvodov (§ 371 Trestného poriadku), ktoré neumožňujú namietat' arbitrárnosť skutkových a právnych záverov napadnutého rozsudku, keďže dovolací súd nie je oprávnený skúmať ani meniť správnosť a úplnosť zisteného skutku (bez bližšej konkretizácie pritom poukázali na rozhodnutia ústavného súdu vedené pod sp. zn. III. ÚS 412/2020 a III. ÚS 505/2022).

17. Z obsahu samotnej ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľom je zrejmé, že právny poriadok im poskytuje možnosť argumentačne atakovať napadnutý rozsudok krajského súdu ako súdu odvolacieho aj prostredníctvom dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku. S poukazom na § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku však vyjadrujú presvedčenie, že nimi uplatnené argumenty v ústavnej sťažnosti nemožno subsumovať pod dovolacie dôvody podľa § 371 Trestného poriadku.

18. Z pomerne podrobnej a rozsiahlej sťažnostnej argumentácie sťažovateľov prezentovanej v ústavnej sťažnosti ústavný súd ustálil jej podstatu, ktorou je arbitrárnosť, resp. svojvôľa napadnutého rozsudku odvolacieho súdu (v spojení s rozsudkom okresného súdu) pri hodnotení dôkazov (prípadne aj v absencii hodnotenia dôkazov), čoho výsledkom má byť nesprávne zistený skutkový stav v trestnom konaní vedenom proti sťažovateľom. Výsledok dokazovania je tak podľa sťažovateľov arbitrárny, vecne neutržateľný a porušujúci ich práva podľa bodu 16 tohto uznesenia.

19. Ústavný súd po preskúmaní obsahu ústavnej sťažnosti konštatuje, že podstatná ústavnoprávna argumentácia sťažovateľov (napriek ich tvrdeniu, že ide o skutkové okolnosti, pozn.) atakuje predovšetkým nedostatočné odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu (v podobe absencie logického hodnotenia dôkazov, pozn.). Je nepochybné, že táto argumentácia sťažovateľov je subsumovateľná pod dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku (m. m. III. ÚS 678/2021, IV. ÚS 546/2020, IV. ÚS 206/2020, III. ÚS 595/2021).

20. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na svoju súdobú aplikačnú prax odvíjajúcu sa od nálezov ústavného súdu č. k. IV. ÚS 546/2020 z 23. februára 2021 [postupne osvojenú zo strany ďalších senátov ústavného súdu (I. ÚS 343/2022, I. ÚS 339/2022, II. ÚS 514/2022, II. ÚS 559/2021, III. ÚS 302/2022, IV. ÚS 15/2023, IV. ÚS 254/2022 atď.)], v zmysle ktorej dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nezodpovedá právo na obhajobu len vo formulačnom rozsahu čl. 50 ods. 3 ústavy (primeraný čas na prípravu obhajoby a možnosť obhajovať sa sám alebo prostredníctvom obhajcu), ale obhajobné práva v kontexte spravodlivého procesu podľa čl. 6 dohovoru, a teda aj v rozsahu čl. 46 ods. 1 ústavy (s odrazom najmä v § 34 Trestného poriadku).

21. Právo na obhajobu je základnou procesnoprávnou zásadou, ktorá zabezpečuje, aby sa v trestnom konaní ústavnou cestou zabezpečil verejný záujem na tom, aby nebola nevinná osoba odsúdená za spáchanie trestného činu a boli zákonným a ústavnokonformným spôsobom objasnené všetky skutočnosti potrebné na usvedčenie a potrestanie páchatel'ov trestných činov (*Orosz, L., Svák, J. a kol. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok I. Bratislava : Wolters Kluwer SR s. r. o., 2021. 766 s.*). Účelom práva na obhajobu je poskytnutie príležitosti brániť sa proti obvineniu zo spáchania trestného činu, a tiež sa brániť proti tvrdeniam o skutočnostiach, ktoré ovplyvňujú rozhodnutia v trestnom konaní v neprospech účastníka trestného konania. Obsahu a účelu priznaného zákonného a ústavného práva musí korešpondovať možnosť jeho reálneho naplnenia a uplatnenia tými subjektmi, ktorým bolo priznané (I. ÚS 17/99).

22. Podstatu a zmysel materiálneho poňatia základného práva na obhajobu [čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 3 písm. b) dohovoru] v podobe zaručenia reálnej a účinnej možnosti uplatnenia tohto práva v rámci trestného konania na účel bránenia sa proti obvineniu zo spáchania trestného činu (III. ÚS 148/05) je potrebné vždy vykladať v duchu zabezpečenia práva na spravodlivý súdny proces garantovaného v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorého imanentnou súčasťou je aj právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Uvedenému právu zodpovedá postup všeobecných súdov podľa § 168 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý normuje povinnosť súdov uviesť v odôvodnení svojho rozhodnutia, ktoré skutočnosti vzal za dokázané, o ktoré dôkazy svoje skutkové zistenia opiera a akými úvahami sa spravoval pri hodnotení dôkazov, najmä ak si navzájom odporujú. Z odôvodnenia musí byť zrejmé, ako sa súd vyrovnal s obhajobou a akými právnymi úvahami sa spravoval, keď posudzoval dokázané skutočnosti podľa príslušných ustanovení zákona v otázke viny a trestu. Nezaujatie žiadneho takéhoto stanoviska predstavuje zjavnú neodôvodnenosť rozhodnutia, a tým aj popretie účelu práva na obhajobu, najmä ak v dôsledku nedostatočného odôvodnenia nie je obvinenému zrejmé, v akom rozsahu a akým spôsobom sa môže náležite procesne brániť.

23. Ústavný súd uvádza, že aj hodnotenie dôkazov alebo iná skutková okolnosť z hľadiska vysporiadania sa súdu s jej obsahom v odôvodnení svojho rozhodnutia (tak ako keď ide o akúkoľvek inú otázku podstatnú pre meritórne rozhodnutie súdu) je obvineným uplatniteľné v dovolacom konaní ako námietka z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Z hľadiska tohto dôvodu dovolania však ide o prieskum obhajobného atribútu spravodlivého procesu spočívajúci vo vyhodnotení dovolacím súdom, či sa skôr konajúce súdy spoľahlivo a nearbitrárne vyrovnali v odôvodnení svojich rozhodnutí s otázkami podstatnými pre rozhodnutie, čo zodpovedá obhajobným právam obvineného. Takou (kľúčovou) otázkou môže byť podľa okolností prípadu aj svojvoľné ustálenie naplnenia obligatórneho znaku skutkovej podstaty, pričom dovolací súd ju nehodnotí v pozícii prvostupňového súdu alebo odvolacieho súdu (teda ako primárne skutkovú otázku, resp. otázku hodnotenia dôkazov), ale spôsob vysporiadania sa s ňou v odôvodnení rozhodnutia (v konečnom dôsledku) odvolacím súdom (do úvahy sa berie komplex oboch rozhodnutí, a to preskúmaného a prieskumného, resp. druhostupňového). Na odobrenie záverov skôr konajúcich súdov musí ísť o vyrovnanie sa s dotknutou otázkou udržateľným spôsobom. Dovolací súd nemusí nevyhnutne dospieť k rovnakému spôsobu vyriešenia tejto otázky, teda stotožniť sa s obsahom a rozsahom vlastnej úvahy skôr konajúceho súdu o otázke vyhovievania alebo odmietnutia tohto návrhu, taká úvaha však musí byť v odôvodnení prítomná (IV. ÚS 546/2020).

24. Ústavný súd v nadväznosti na uvedené zdôrazňuje, že úlohou dovolacieho súdu nie je v tomto ohľade nanovo preskúmať hodnotenie dôkazov všeobecnými súdmi v pôvodnom konaní a kontrole podrobovať správnosť skutkových zistení z nich vyplývajúcich, ale preskúmať jednu z procesných garancií práva na spravodlivý proces spočívajúcu v riadnom odôvodnení súdneho rozhodnutia. Preskúmanie logickej, funkčnej a teleologickej konzistentnosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu je nepochybne súčasťou posudzovania práva na spravodlivý proces. Za náležité tak možno označiť očakávanie strán konania, že najvyšší súd v dovolacom konaní pri dovolacom dôvode podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku preskúma, či súdy poskytli náležitú a riadne odôvodnenú odpoveď na zásadné argumenty strán konania, nie je jeho úlohou ale urobiť záver, či tieto skutkové závery boli správne alebo nie. Jedine tak totiž možno hovoriť o plnohodnotnej možnosti na prípravu a realizáciu obhajoby v trestnom konaní (I. ÚS 296/2022, I. ÚS 182/2023, I. ÚS 315/2023).

25. Ústavný súd už rovnako vyslovil, že pri hodnotení rozhodnutia súdu nižšieho stupňa dovolacím súdom nie je prekážkou ani § 371 ods. 7 Trestného poriadku, ktorý pokrýva nemožnosť atakovania (len) odôvodnenia rozhodnutia bez smerovania k odlišnému rozhodnutiu vo veci samej (výrokom dovolaním napadnutého rozhodnutia).

26. Vzhľadom na už predostreté všeobecné úvahy ústavný súd konštatuje, že mnohé sťažovateľmi vznesené námietky v ústavnej sťažnosti možno uplatniť aj pred dovolacím súdom a subsumovať ich napríklad pod dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Ide najmä o sťažovateľmi na viacerých miestach ústavnej sťažnosti uplatnené námietky nezaoberania sa a nevysporiadania sa (až ignoráciu) s nimi tvrdenými obhajobnými skutočnosťami konajúcimi všeobecnými súdmi a s tým spojenú nedostatočnosť odôvodnenia nimi prijatých rozhodnutí. Tieto okolnosti významovo nachádzajú odraz v dovolacích dôvodoch v zmysle § 371 ods. 1 Trestného poriadku. Celkové posúdenie tejto otázky však ústavný súd ponecháva na dovolací súd a nebude komplexne *ex ante* vstupovať do jeho právomoci autonómne posúdiť prípustnosť dovolania v trestnom konaní.

27. Ústavný súd dopĺňa, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci podieľajúcich sa na ochrane ústavnosti. Dodáva tiež, že meritórny prieskum v konaní o ústavnej sťažnosti z hľadiska požiadaviek na výklad a použitie tzv. podústavného práva bude možné realizovať až vtedy, ak všeobecné súdy uskutočnia úplné právne posúdenie veci zahrňujúce tiež vysporiadanie sa so sťažovateľmi uplatnenou argumentáciou [rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky č. k. I. ÚS 4093/17 (63/2018 USn.)]. Z uvedeného vyplýva, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o ústavnej sťažnosti predstavuje finálny prostriedok nápravy v sústave štátnych orgánov v rámci nevyhnutého článku reťazca subsidiarity (IV. ÚS 640/2022).

28. V konkrétnom prípade je nevyhnutné, aby sťažovatelia pred podaním ústavnej sťažnosti splnili podmienku uplatnenia dovolania ako procesného prostriedku, ktorý im zákon na ochranu ich práv poskytuje, a to aj v prípade, ak namietajú aj skutkové okolnosti v kontexte spravodlivého procesu. Aj napriek skutočnosti, že niekedy nie je celkom možné a reálne jednotlivé námietky (subsumovateľné a nesubsumovateľné pod dovolacie dôvody) od seba celkom oddeliť, bolo by v rozpore s princípom subsidiarity, aby ústavný súd predbiehal rozhodnutie dovolacieho súdu.

Aj ústavný súd musí všeobecným súdom poskytnúť príležitosť plne rozvinúť ich právomoc, keďže aj im patrí možnosť a povinnosť poskytnúť základným právam a slobodám sťažovateľov ochranu v medziach ich zákonom zverených kompetencií. Táto ochrana je v rámci vzťahu medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom podľa princípu subsidiarity delená a postupná, nie delená a súbežná. Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva a jeho právomoc nastupuje spravidla až vtedy, ak sťažovatelia pred všeobecnými súdmi vyčerpajú všetky účinné prostriedky nápravy vo vzťahu ku konaniu, resp. rozhodnutiu ako celku. V prípade, ak v rámci toho istého konania (rozhodnutia) je možné niektoré námietky uplatniť pred dovolacím súdom a iné nie, ústavný súd v tejto súvislosti považuje za v rozpore s už zmieneným princípom subsidiarity tieto procesné nároky drobiť a ponechať ich samostatnému procesnému osudu. V prípade potencionálneho úspechu sťažovateľov pred dovolacím súdom (čo i len vo vzťahu k niektorým uplatneným námietkam) totiž stráca ďalšie konanie pred ústavným súdom zmysel.

29. Ústavný súd opakovane pripomína, že nie každé rozhodnutie o mimoriadnom opravnom prostriedku spôsobuje zachovanie zákonnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, zohľadňujúc predovšetkým subsidiaritu konania o ústavných sťažnostiach, preto posledná veta § 124 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) o zachovaní tejto lehoty je určená na to, aby sťažovatelia v ústavnej sťažnosti mohli uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Pokiaľ by rozhodnutie o dovolaní bolo negatívne, majú sťažovatelia pri zachovaní princípu subsidiarity právomocí ústavného súdu možnosť napadnúť ústavnou sťažnosťou rozhodnutie dovolacieho súdu vrátane odvolacieho súdu. Pokiaľ ide o námietky proti dovolaním napadnutému rozhodnutiu, ktoré nebolo možné uplatniť v dovolacom konaní [v prípade sťažovateľov ide predovšetkým o nesprávne skutkové závery ako zjavné omyly (m. m. Ústavný súd Českej republiky III. ÚS 84/94, III. ÚS 166/95, II. ÚS 182/02 IV. ÚS 570/03, I. ÚS 177/2021), pozn.], je možné ich potom uplatniť súčasne, ale až v ústavnej sťažnosti a ústavný súd ich môže preskúmať, avšak spolu s výsledkami dovolacieho konania. Ústavný súd už len dodáva, že práve posledná veta § 124 zákona o ústavnom súde o zachovaní lehoty je určená práve na to, aby sťažovatelia mohli v ústavnej sťažnosti (nasledujúcej po podaní mimoriadneho opravného prostriedku) uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Inými slovami, lehota na podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu, teda začína plynúť podľa § 124 poslednej vety zákona o ústavnom súde (IV. ÚS 398/2022, IV. ÚS 404/2022, IV. ÚS 471/2022, IV. ÚS 534/2022, IV. ÚS 24/2023).

30. V zmysle už uvedeného tak postavenie ústavného súdu možno obrazne prirovnať k „záchranej brzde“, ktorú je možné použiť až vtedy, ak zlyhajú všetky obvyklé a predvídané prostriedky na zabránenie vzniku hroziacej ujmy, teda zabránenie porušenia ústavných práv. Konanie o ústavnej sťažnosti však nie je a ani nemôže byť pomyselnou „skratkou“, ktorou by bolo možné obchádzať konanie už vedené, resp. ktoré môže byť vedené na návrh sťažovateľa pred inými orgánmi verejnej moci (IV. ÚS 68/2020, III. ÚS 415/2020, II. ÚS 559/2021, IV. ÚS 404/2022, II. ÚS 514/2022).

31. Pokiaľ ide o rozhodnutie iného senátu ústavného súdu vedené pod č. k. III. ÚS 505/2022 z 27. októbra 2022, na ktoré sťažovatelia poukázali v ústavnej sťažnosti a ktorým ústavný súd preskúmal ústavnú udržateľnosť skutkových záverov bez ohľadu na to či z iných dôvodov

bolo proti rozsudku krajského súdu podané dovolanie, je potrebné zdôrazniť, že v danom prípade nebol takýto názor v predmetnom rozhodnutí podrobnejšie vysvetlený v rámci už ustálenej judikatúry ústavného súdu (pozri m. m. napr. I. ÚS 165/2010 publikované v ZNaU pod č. 94/2010; IV. ÚS 404/2022 a iné), preto s ním nie je možné započať dialóg inak ako odôvodnením tohto uznesenia (či uznesenia v konaní vedenom pod sp. zn. I. ÚS 182/2023 a sp. zn. I. ÚS 315/2023). Navyše, založenie právomoci ústavného súdu rozhodovať o namietanom porušení základných práv rozhodnutím odvolacieho súdu bez zohľadnenia vlastnej inštančnej sústavy všeobecných súdov (na čele s najvyšším súdom ako dovolacím súdom) nenašlo ani dodatočne v danom prípade odozvu v rozhodovacej činnosti ústavného súdu (m. m. I. ÚS 182/2023, I. ÚS 315/2023).

32. Za týchto okolností ústavný súd považoval ústavnú sťažnosť sťažovateľov za predčasne podanú, v nadväznosti na čo ju pri predbežnom prerokovaní v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) o ústavnom súde v spojení s § 55 písm. d) a § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako neprípustnú.

33. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľov uvedenými v petite nezaoberal, keďže ich posudzovanie je viazané na vyslovenie porušenia označených práv a slobôd, k čomu v tomto prípade nedošlo. Z uvedeného dôvodu ústavný súd nemohol vyhovieť ani návrhu sťažovateľov na odklad vykonateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu (výrok II tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 8. júna 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu